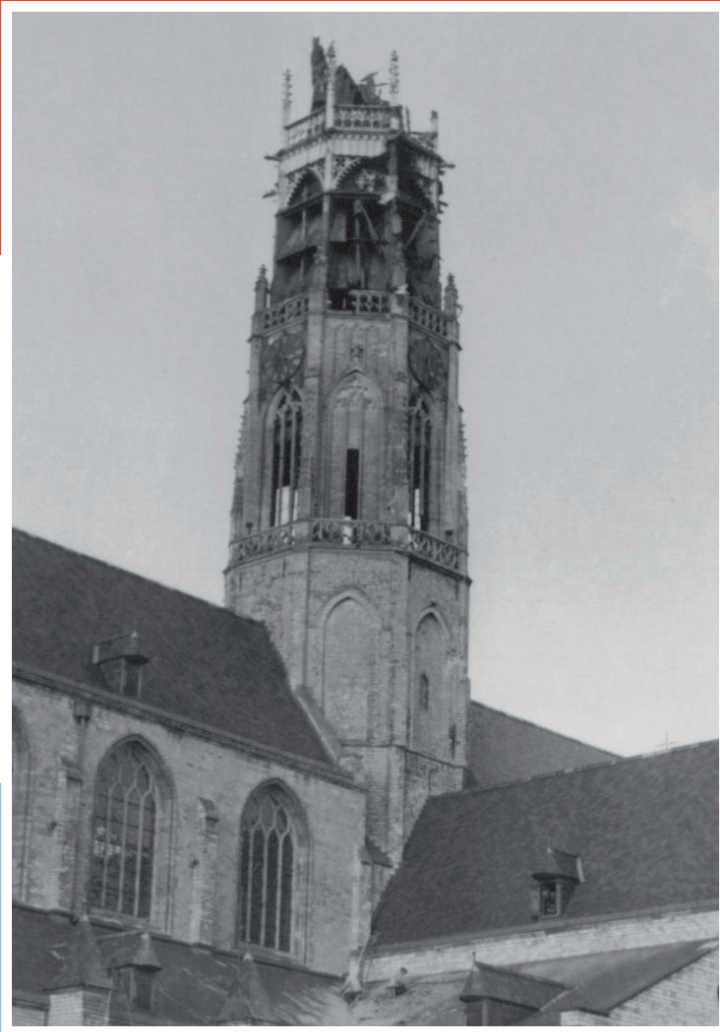

MUSEUM HULST

BEZETTING EN BEVRIJDING

**Tijdelijke tentoonstelling
van 6 juli t/m 11 november 2019**

INHOUD

VOORWOORD Museum Hulst	pag. 4
INLEIDING, DE TWEEDE WERELDOORLOG 1940-1945 Edie Bogaert	pag. 4
DE BEVRIJDING VAN OOST-ZEEUWS-VLAANDEREN DE SLAG OM AXEL Willy Verschraegen De slachtoffers in Hulst Hulst en de torenspits	pag. 6
POLEN, STIEFKINDEREN VAN EUROPA Willy Verschraegen	pag. 12
SYLVESTER BARDZINSKI Willy Verschraegen	pag. 16
SLACHTOFFERS TWEEDE WERELDOORLOG GEMEENTE HULST EN HONTENISSE Ilse Thuy-van de Velde	pag. 18
POOLS SUCCES ONDERBELICHT EN ONDERSCHAT Jaap Geensen	pag. 21
RADIO EN DE TWEEDE WERELDOORLOG Jan Ottens	pag. 28
MCTAGGART, EEN SCHOTSE NAAM IN HULST Edie Bogaert	pag. 30
DE LUCHTOORLOG BOVEN OOST ZEEUWS-VLAANDEREN Jaap Geensen	pag. 32
POOLSE PILOOT IN HULSTER CEL Jaap Geensen	pag. 34
DE VIER VRIJHEDEN	Achterblad

VOORWOORD

Dit jaar en volgend jaar herdenken we de bevrijding van Nederland en het einde van de Tweede Wereldoorlog 75 jaar geleden. De start van dit landelijk evenement zal in Terneuzen plaats vinden op 31 augustus. Ook MuseumHulst levert hieraan een kleine bijdrage samen met drie andere musea. In MuseumHulst is een expositie waarmee aandacht wordt besteed aan de situatie in Oost Zeeuws-Vlaanderen. Vooral de nabijheid van de Antwerpse haven speelde een belangrijke rol in de gebeurtenissen.

Wat hebben van deze geschiedenis geleerd? In West Europa is 75 jaar vrede maar als we wat verder kijken zien en horen we nog steeds oorlogsgedruis.

De wijze woorden van President Roosevelt in 1941 zijn nog steeds actueel. Zie het achterblad met de vier vrijheden.

INLEIDING, DE TWEEDE WERELDOORLOG 1940-1945

Edie Bogaert

Wat waren de oorzaken?

Duitsland had de eerste Wereldoorlog (1914-1918) verloren. De overwinnaars gaven Duitsland de schuld voor het uitbreken van die oorlog. Het land was zwaar gestraft: ontwapening, herstelbetalingen, verlies van grondgebieden (Verdrag van Versailles). De grote economische wereldcrisis rond 1930 kwam daardoor in Duitsland extra hard aan. De NSDAP (Nationaal Socialistische Duitse Arbeider Partij) o.l.v. Adolf Hitler beloofde veel werkgelegenheid en kwam aan de macht. Er werd een enorme aanvalskrijgsmacht opgebouwd. De West-Europese landen reageerden niet toen Duitsland in 1936 het gedemilitariseerde Rijnland bezette. En ook amper na de inname van Polen en Tsjecho-Slowakije in 1938.

Welke landen waren er bij betrokken?

Duitsland tegen Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije (1938), Polen (1939), Denemarken, Noorwegen, Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Engeland (1940), Sovjetunie (1941). De Sovjetunie tegen Finland (1939) en Estland, Letland en Litouwen (1941). Italië tegen Albanië, Griekenland, Noord-Afrika (1941).

Waarom werd het een WERELDoorlog?

In 1941 viel Japan de Amerikaanse vlootbasis Pearl Harbour aan. Gevolg: Japan, Duitsland en Italië waren nu in oorlog met de Verenigde Staten. Er volgde een Japanse militaire opmars: Filippijnen, Hongkong, Brits Indië, Frans Indo China, Nederlands Oost Indië, Australië en Nieuw Zeeland. In Zuid-Oost-Azië, op de Atlantische Oceaan en op de Grote Oceaan was het nu oorlog.

En in Nederland?

Het zwakke Nederlandse leger bood enkele dagen verzet. Na het bombardement van de Rotterdamse binnenstad gaf Nederland zich over.

Hoe eindigde de oorlog?

- In 1943 begon de geallieerde opmars vanuit Noord-Afrika via Italië.
- Op 6 juni 1944 landden de geallieerden (Verenigde Staten, Canada, Engeland) in Normandië: D-Day. Met o.a. Poolse steun begon de opmars naar het noorden.
- Op 13 augustus 1944 landden de geallieerden in Zuid-Frankrijk.
- Vanaf september 1944 werd Zuid-Nederland bevrijd, maar boven de rivieren pas in mei 1945, na vooral in Holland een strenge, ellendige hongervinter.
- In 1945 werd Duitsland vanuit het oosten aangevallen door de Sovjetunie.
- Op 9 mei 1945 eindigde de Tweede Wereldoorlog in Europa.
- Op 6 en 9 augustus 1945 maakten atoombommen op Hiroshima en Nagasaki een einde aan de oorlog in Azië.

Waarvan werden we nu eigenlijk bevrijd?

- Er was een dictatuur en maar één politieke partij.
- We verloren onze vrijheid van meningsuiting.
- Er was geen persvrijheid meer, kranten en radio werden gecensureerd.
- Bepaalde bevolkingsgroepen werden vervolgd en vermoord in concentratiekampen, o.a. de Joden.
- De economie stortte in, gevolg honger en kou door tekort aan levensmiddelen en brandstof.
- Voedsel en andere dagelijkse benodigdheden op de bon (distributiebon).
- Beperking bewegingsvrijheid, avondklok.
- Verbod op bepaalde vormen van kunst.

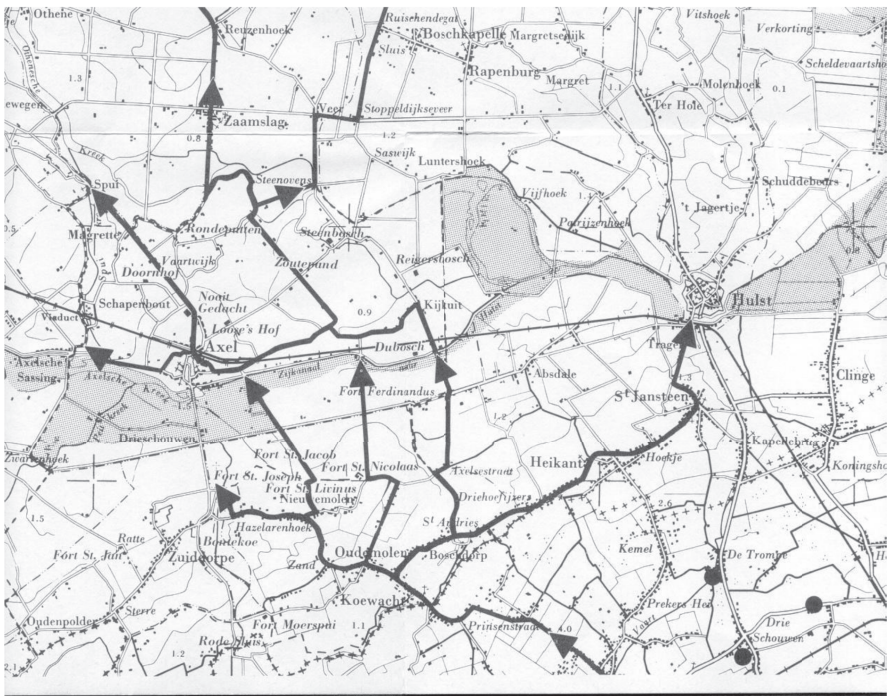
BRON: KONINKLIJKE LANDMACHT, 1994, DEN HAAG

DE BEVRIJDING VAN OOST-ZEEUWS-VLAANDEREN DE SLAG OM AXEL

Willy Verschraegen

Op 13 september komen de eerste Poolse troepen aan in het gebied tussen Sint-Niklaas en de Belgisch-Nederlandse grens en er wordt halt gehouden, omdat op dat moment nog gevechten plaatsvinden door eenheden van de Eerste Poolse Pantserdivisie in de omgeving van Gent. De artillerie gaat dan onmiddellijk beginnen met inschieten op mogelijke toekomstige doelen; waarschijnlijk is dit de eerste beschieting van Hulst geweest.

Op 14 september komt ook het gros van de pantserdivisie aan bij de grens en er volgt een reorganisatie van de Poolse divisie, gericht op de bevrijding van Oost-Zeeuws-Vlaanderen. De 3^e Brigade wordt versterkt met delen van de 10de Brigade en krijgt de opdracht om Axel te bevrijden. De 10de Brigade blijft achter bij de grens (De Klinge en Tromp-Wal) met als taak 'toezicht houden op Hulst'.

Opmarsroute van de bevrijders (Bron: Van den Bosse, 'De maand der bevrijding')

Op 16 september passeren de eerste Poolse eenheden de grens op Koewacht, lopen vast bij de Bonte Koe, maken rechts-uit-de-flank en doen vanaf de forten in de Spaanse linie tussen Hulst en Sas van Gent uit de Tachtigjarige Oorlog (St.-Joseph, St.-Jacob, St.-Livinus, St.-Nicolaas, St.-Andries en Fort Ferdinandus) een vergeefse poging het kanaal Axel-Hulst over te steken bij de Tweede Verkorting. Bij deze acties sneuvelen veel Poolse militairen: één militair ligt begraven op het kerkhof van Koewacht, twee op het kerkhof van Zuiddorpe, 21 op de begraafplaats van Axel en een groot, onbekend aantal op diverse andere geallieerde begraafplaatsen. Het 'Poolse kruis' aan de Hulsterseweg bij de Tweede Verkorting herinnert aan deze slag. Bij de gevechten rondom de bevrijding van Axel zijn zeker 100 Poolse militairen gesneuveld.

Het Pools kruis aan de Hulsterweg dat herinnert aan de gesneuvelde Polen bij de bevrijding van Axel (Foto Willy Verschraegen)

Als het de Poolse troepen in de nacht van 18 op 19 september, onder dekking van zware mist, gelukt bij Kijkuit/Derde Verkorting een brug te slaan over het kanaal Axel-Hulst (Gdyniabrug) en als op 19 september Axel wordt bevrijd en de Duitsers Hulst moeten loslaten, kunnen ook de Poolse troepen ten zuiden van Hulst voorwaarts gaan en Hulst bevrijden, zonder daartoe te moeten overgaan op zware gevechten. De eerste Poolse eenheid in Hulst is een patrouille van een luitenant en zes soldaten.

De Gdyniabrug bij Kijkuit (Foto Gemeentearchief Terneuzen)

De slachtoffers in Hulst

Piet Brand maakt in zijn verslag van de bevrijding melding van de eerste artilleriebeschieting van Hulst op 13 september door Engelse tanks die bij De Klinge opgesteld stonden. Dit kan niet juist zijn: het zullen geen Engelse tanks zijn geweest, maar omdat de schoten vanaf De Klinge kwamen en de afstand ca. 3,5 km bedraagt, moet het Poolse artillerie zijn geweest. Bij deze beschieting zijn zes doden en enkele gewonden gevallen op de hoek van de Korte en Lange Nieuwstraat. Deze beschieting was waarschijnlijk het inschieten van de Poolse artillerie die opgesteld stond bij de grens. Inschieten gebeurt als de artillerie een nieuwe opstelling heeft ingenomen en de gegevens (elevatie,

De graven van de oorlogsslachtoffers op de begraafplaats Hulst/Zoutestraat. (Foto Maurice Kindt)

richting, lading en dergelijke) van de waarschijnlijke doelen die beschoten moeten worden, nog moeten worden ingemeten.

Op zondag 17 september, dus vier dagen later, volgt een zware beschieting waarbij Het Bonte Hert wordt getroffen door twee granaten en waarbij de vader van Piet Brand om het leven komt.

Hulst en de torenspits

Waarom is bij de bevrijding de spits van de toren geschoten?

Diverse bronnen maken melding van het feit dat in september 1944 Duitsers een artilleriewaarnemingspost van het Grenadier Regiment 745 van de 712 Infanterie Divisie hadden geplaatst, die de hele omgeving kon overzien en bevindingen door gaf aan de Vermittlung (kortegolfzender doorgeefstation) op de binnenplaats van Het Bonte Hert. De familie Brand die in Het Bonte Hert woonde, kon meeluisteren met de vuurleidingsgesprekken en zij hoorden wanneer geallieerde tanks of voertuigen waren getroffen. Door de Duitsers konden de verplaatsingen van de bevrijders worden gezien en de waarnemingspost

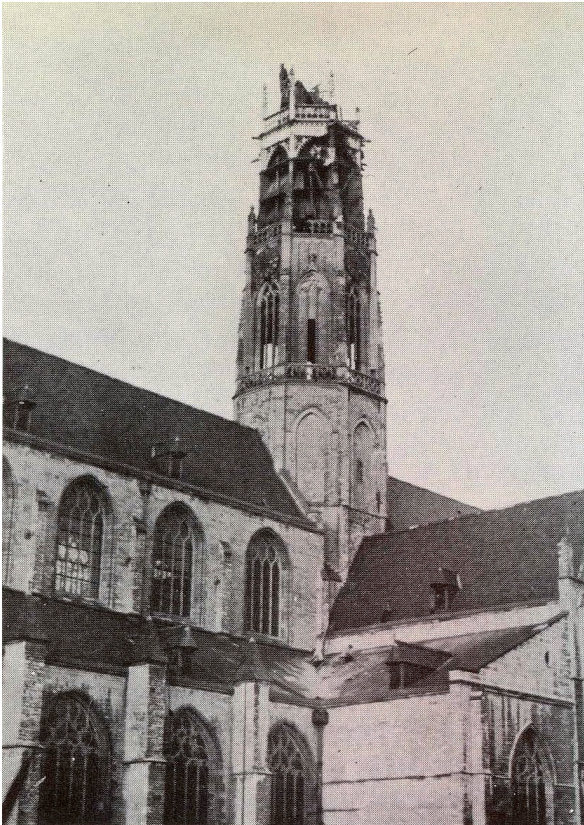
*De basiliek van Hulst in 1945
(Fotocollectie Carlo Buijsrogge)*

in de toren van de basiliek gaf de posities door en de artillerie nam de Poolse troepen onder vuur.

Dat is nu precies de reden waarom die Duitsers uit de toren moesten of anders gezegd: waarom de spits van de toren is geschoten. Zolang deze waarnemingspost in de toren zat en de Duitse artillerie in staat was om beschietingen uit te voeren, was het voor de Poolse troepen vrijwel onmogelijk om Hulst en omgeving te bevrijden, zeker met ongepantserde infanterie.

Een alternatief in de vorm van bijvoorbeeld een commandoactie was er in Hulst niet, omdat de toegang tot de vestingstad was afgesloten en in de binnenstad nog Duitsers zaten.

De zwaarste beschieting van Hulst vond plaats op 18 september; Piet Brand spreekt van 70 welgeplaatste kanonschoten, waarbij de spits van de toren van de basiliek tot aan de wijzerplaten werd weggeschoten. Reggie Buijsrogge was twaalf jaar toen hij op 18 september op de Houtmarkt achter het Reinaert-monument moest schuilen toen de Poolse troepen de toren onder vuur namen. De beschieting heeft volgens hem wel anderhalf uur geduurd en naar schatting zijn daarbij zeker 50 granaten op de toren ingeslagen tot hij rechtstandig naar beneden is gezakt en dwars door het dak van de basiliek is gevallen.

De kapotte toren van de basiliek in Hulst.
(Fotocollectie Gerry van Eeden)

Sylvester Bardzinski was tankchaffeur in de Eerste Compagnie van het Eerste Tankregiment van de 10de Poolse Pantserbrigade, die op 12 september vanuit Gent in Sint-Niklaas was aangekomen. Op 13 en 14 september verplaatste de compagnie naar St.-Gillis (Reepstraat) en De Klinge, waar drie pelotons opdracht kregen om verkenningen uit te voeren in drie richtingen: het peloton van Bardzinski naar Vrasene, een ander peloton naar Kemzeke en het derde peloton naar Clinge, in de omgeving van het Zeegat.

Volgens Bardzinski heeft zich iemand uit het verzet uit Hulst (waarschijnlijk Fons Mannens van de Vijfhoek) gemeld bij het Poolse peloton in Clinge, in de omgeving van het Zeegat, met de mededeling

*Clinge Zeegat. Ongeveer vanaf deze locatie is op de toren van de basiliek geschoten.
(Foto Willy Verschraegen)*

dat de Duitsers in de toren van de basiliek zaten.

Deze mededeling was voor de Poolse troepen een verklaring voor het feit dat zij al diverse keren met een grote nauwkeurigheid waren beschoten door de Duitse artillerie. De pelotonscommandant heeft daarop opdracht gegeven aan een van zijn tanks om “eens op de toren te schieten”. Volgens Bardzinski was het eerste schot met een brisantgranaat een misser.

Vervolgens is de beschieting voortgezet met de tank voorzien van het 17 pond anti-tankkanon en met anti-tankmunitie. De schoten waren vrijwel allemaal raak en - wederom volgens Bardzinski - heeft de tankbemanning, die een zeer hechte band met elkaar had en tijdens de bevrijding van Noord-Frankrijk ook al laakbaar gedrag had vertoond, er een spelletje van gemaakt en veel te veel granaten op de toren geschoten. Na enkele treffers mocht immers worden aangenomen dat de Duitsers - als zij nog in leven waren - de toren zeker zouden hebben verlaten.

In het logboek van de Poolse eenheid wordt melding gemaakt van “80 granaten waarmee de kerktoeren van Hulst, die diende als observatiepost van de Duitsers (Hulst is het knooppunt tussen Axel en onze hoofdmacht) wordt vernietigd.”

Op 19 september verlieten de laatste Duitsers Hulst en omstreeks 18.30 uur trok een Poolse patrouille bestaande uit een officier en zes soldaten de stad binnen. Hulst was bevrijd.

Bevrijdingsoptocht in Hulst. (Foto Gemeentearchief Terneuzen)

POLEN, STIEFKINDEREN VAN EUROPA

Willy Verschraegen

Oost-Zeeuws-Vlaanderen is in september 1944 bevrijd door de Eerste Poolse Pantserdivisie. Mensen behorende tot de oudere generaties weten dit, jongeren misschien niet meer. De bijdrage van de Polen aan de bevrijding van West-Europa, maar ook hun inzet elders in de wereld, wordt nog steeds ondergewaardeerd, ook in Nederland. Misschien komt dit omdat de verdiensten van deze 'stiefkinderen van Europa' onvoldoende bekend zijn.

Polen, 1939

Polen was het eerste land dat te maken kreeg met het brute geweld van de nazi's. In september 1939 vielen de Duitsers het land binnen. Door middel van een 'Blitzkrieg' werden de Poolse strijdkrachten opgerold en Warschau werd belegerd en gebombardeerd. Tijdens het beleg van Warschau, dat veertig dagen duurde, vielen de Russen Oost-Polen binnen. Niet om Polen tegemoet te komen, maar om de oostelijk delen van het land te annexeren als uitvloeisel van het non-agressiepact dat Duitsland met Rusland had gesloten.

De Poolse regering was uitgeweken naar Frankrijk en de minister-president, generaal Sikorski, die tevens opperbevelhebber was, had zijn hoofdkwartier in Parijs gevestigd. Ook veel Polen probeerden langs alle mogelijke wegen het land te verlaten en weken hoofdzakelijk naar Frankrijk uit, waar zij zich met veel van de ongeveer 500.000 gastarbeiders uit Nederland, België en Frankrijk aansloten bij de geallieerde strijdkrachten.

West-Europa, 1940

In het voorjaar van 1940 kwamen de Polen voor de tweede keer in actie tegen nazi-Duitsland. Eén dag voor de invasie van Noorwegen torpedeerde een Poolse onderzeeër een Duits troepentransportschip. Verder bestonden de geallieerde expeditietroepen die in Noorwegen vochten tegen de nazi's voor een derde deel uit Polen. Kolonel Maczek onderscheidde zich daarbij met zijn bergjagerbrigade 'Jagers van Podhale'.

In juni 1940 vocht generaal Sikorski met twee infanteriedivisies en een pantserbrigade (onder Maczek) in de achterhoede van het Franse leger, dat zich in paniek terugtrok voor de aanvallende Duitsers. De 'Jagers van Podhale' kwamen hierbij weer in actie. Ook andere kleinere Poolse eenheden hebben een bijdrage geleverd aan deze strijd en hebben de evacuatie uit Duinkerken mede mogelijk gemaakt. Ongeveer 20.000 van de 85.000 Poolse militairen wisten te ontkomen naar Engeland en vonden een tweede vaderland in Schotland.

De Poolse bergjagerbrigade 'Karpaten', die in Syrië vocht, weigerde zich na de capitulatie van Frankrijk over te geven en ontsnapte via Egypte naar Noord-Afrika, waar zij, onder Brits commando, een belangrijke bijdrage leverde aan de verdediging van Tobroek.

In Schotland begon Sikorski onmiddellijk met de opbouw van nieuwe Poolse strijdkrachten. Hij werd zelf de commandant van de Eerste Poolse Pantserdivisie, waarvan de kern bestond uit de pantserbrigade van Maczek. De Poolse eenheden werden onder geallieerd bevel gesteld, behalve de Eerste Zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade.

Bevrijding

Nadat nazi-Duitsland in 1941 Rusland aanviel, veranderde de situatie in Oost-Europa. Door een overeenkomst tussen Sikorski en Stalin kregen ongeveer 114.000 Polen alsnog hun vrijheid. (200.000 man en 10.000 officieren bleven in Russische handen en van een groot deel is nooit meer iets vernomen.) Het grootste deel kwam ter beschikking van generaal Anders, die er een Pools legerkorps mee formeerde, dat hij in 1942 via Perzië (Iran) liet terugtrekken en in het Nabije-Oosten onder westelijk geallieerd bevel stelde. Dit legerkorps verwierf in 1944 en 1945

grote faam tijdens de geallieerde campagnes in Noord-Afrika, Sicilië en Italië.

Na de dood van Sikorski, die in 1943 bij een vliegtuigongeluk bij Gibraltar om het leven kwam, werd generaal-majoor Maczek commandant van de Eerste Poolse Pantserdivisie. De divisie werd na de landing in Normandië ingezet voor de bevrijding van grote delen van Noord-Frankrijk, België en Zuid- en Oost-Nederland (ook Oost-Zeeuws-Vlaanderen).

Poolse bevrijders in Axel, september 1944 (Foto Gemeentearchief Terneuzen)

Stiefkinderen

Eind juli 1944 werd het Poolse volk door de Russen via de radio opgeroepen om de wapens op te nemen tegen de Duitsers. De Russen stonden op ongeveer 15 kilometer van Warschau, maar toen de opstand uitbrak, staakten zij hun opmars en ook de beschietingen en luchtaanvallen op de Duitse stellingen stopten. De strijd duurde drieënzestig dagen en naar schatting zijn hierbij 75.000 Poolse burgers en 25.000 verzetsstrijders omgekomen. Ook van westerse zijde kwam geen hulp. De Eerste Zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade onder leiding van generaal Sosabowski, die ter beschikking stond van de Poolse regering in ballingschap om in Polen te worden ingezet ter ondersteuning van de Poolse opstand, werd om onbekende redenen niet ingezet. In september 1944 is deze brigade alsnog opgeëist door de

Koningin Beatrix brengt in 2006 de Militaire Willemsorde aan op het vaandel van de Poolse Parachutistenbrigade. (Foto Defensie)

geallieerden en ingezet bij de slag om Arnhem tijdens de operatie Market Garden. Nederland heeft pas in 2006 (!) de Militaire Willemsorde toegekend aan de Eerste Zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade voor haar optreden tijdens de operatie Market Garden. De commandant, generaal-majoor Sosabowski, heeft daarbij de Bronzen Leeuw (postuum) ontvangen.

Rusland had Polen in zes jaar tijd twee keer verraden en de westerse geallieerden zijn het Poolse verzet in 1944 niet te hulp gekomen. In de naoorlogse situatie werden de Polen de stiefkinderen van Europa: het land werd versjacherd en kwam onder communistische dictatuur en veel Poolse bevrijders konden niet meer terugkeren naar hun vaderland. De West-Europese landen, ook Nederland en vooral Oost-Zeeuws-Vlaanderen en West-Brabant (Breda), zijn deze Polen veel dank verschuldigd voor hun inzet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Dit artikel is eerder geplaatst (met een andere inleiding) in het blad van de Koninklijke Nederlandse Vereniging 'Ons Leger', ARMEX (2006-1) en in Bulletin 2012-3 van de Oudheidkundige Kring 'De Vier Ambachten'.

Bron: Peelen, Th en A.L.J. van Vliet, 'Zwevend naar de de dood. Arnhem 1944' (Bussum 1977, herziene en aangevulde druk).

SYLVESTER BARDZINSKI

Willy Verschraegen

Sylvester Bardzinski is in 1918 geboren in Polen en heeft daar een technische opleiding gevolgd. Schoolverlaters konden in die tijd in Polen pas een vaste betrekking bij (grote) bedrijven en de overheid krijgen als ze hun dienstplicht hadden vervuld. Omdat Sylvester zo snel mogelijk aan het werk wilde, heeft hij zich vrijwillig aangemeld voor het leger. Na een jaar, toen zijn militaire opleiding nog niet was afgerond, vielen de nazi's, op 1 september 1939, Polen binnen. Het Poolse leger was niet opgewassen tegen de Duitse overmacht en de strijd moest worden gestaakt. Sylvester wist na de capitulatie met nog meer Poolse militairen te ontkomen aan krijgsgevangenschap door de grens met Roemenië over te steken, waar hij in een Roemeens interneringskamp terecht kwam. Uiteindelijk is hij via Zagreb en Noord-Italië uitgeweken naar Frankrijk. Enkele dagen later viel nazi-Duitsland ook Frankrijk binnen. Sylvester kon na de capitulatie van Frankrijk met nog vele andere Polen ontsnappen naar Engeland en Schotland. De Poolse militairen werden hier verder opgeleid en getraind en in 1942 werd de Eerste Poolse Pantserdivisie opgericht met als commandant generaal-majoor Maczek. Poolse mannen uit de gehele wereld hebben zich bij de divisie aangesloten, hoofdzakelijk om hun vaderland Polen te helpen bevrijden van de nazi's.

Sylvester is met de divisie in juli 1944 geland in Normandië, waar hij heeft deelgenomen aan de slag bij Falaise.

Via Noord-Frankrijk kwam de divisie in België, waar de Polen begin september Gent hebben bevrijd. Vervolgens zijn ze via Sint-Niklaas doorgetrokken naar het gebied tussen Sint-Niklaas en de Belgisch-Nederlandse grens, van waaruit Hulst en de rest van Oost-Zeeuws-Vlaanderen zijn bevrijd. De Poolse Pantserdivisie werd daarna ingezet voor de bevrijding van Breda en West-Brabant. Gedurende de winter 1944-1945 verbleef Bardzinski in Oosterhout en in de omgeving van Steenberg en Sint-Philipsland, waar nog flink werd gevochten tegen de restanten van het Duitse leger die in Zeeland zaten opgesloten. In het voorjaar van 1945 werd de opmars voortgezet richting Wilhemshafen (Noord-Duitsland). Na de capitulatie van nazi-Duitsland werd de divisie geconcentreerd in de omgeving van Hannover. Sylvester haalde zijn zus uit een werkkamp in Noord-Duitsland en bracht haar naar Sint-Gillis-Waas, vanwaar zij na negen maanden toch nog terugkeerde naar Polen. De militairen van de Eerste Poolse Pantserdivisie werden vervolgens gedemobiliseerd, maar konden niet terug naar hun vaderland Polen, omdat dat inmiddels was bezet door Sovjet-Rusland, dat de Poolse

veteranen beschouwde als landverraders, omdat ze met de kapitalistische westerse landen hadden meegevochten. Sylvester Bardzinski keerde terug naar Sint-Gillis-Waas, waar hij in september 1944 bij de bevrijding van Oost-Zeeuws-Vlaanderen, een meisje had leren kennen. Hij trouwde met haar, stichtte een gezin en woonde in Sint-Gillis tot zijn dood enkele jaren geleden.

Poolse tank met bemanningen; uiterst rechts, zonder baret, is Sylvester Bardzinsky.

DE SLACHTOFFERS VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG IN DE GEMEENTEN HULST EN HONTENISSE

Ilse Thuy-van de Velde

We herdenken met de tentoonstelling *Bezetting en bevrijding* het 75e bevrijdingsjaar van de Gemeenten Hulst en Hontenisse. Ook herdenken we de slachtoffers die gevallen zijn tijdens deze oorlog. We doen dit zodat eenieder die de lijst der gevallen bekijkt, ziet dat oorlog geen verre aangelegenheid is maar ook dichtbij kan zijn.

De Lijst der Gevallen zoals u die ziet in de tentoonstelling, is met de grootste voorzichtigheid en discretie bij elkaar gezocht. We hebben gebruik gemaakt van het register van de Oorlogsgravenstichting, van de erelijst 40-45, van familieleden en personen die al jaren bezig zijn om informatie over de slachtoffers bij elkaar te zoeken.

De lijst voldoet aan de volgende selectievoorwaarden:

- De slachtoffers hadden domicilie in de Gemeente Hulst of de voormalige Gemeente Hontenisse.
- De slachtoffers zijn geregistreerd als oorlogsslachtoffer, of komen daarvoor in aanmerking.
- De lijst is gescreend door verschillende personen om te zien of er geen met de Duitsers collaborerende of sympathiserende personen op staan.

Oorlogsmonument Kloosterzande

Op de lijst staan 93 mannen en 18 vrouwen. De leeftijden van de slachtoffers lopen erg uiteen: van een baby, een meisje van 3 jaar tot 2 mannen van 76 jaar oud. De meeste mannen zijn omgekomen in concentratie- en werkkampen, zijn gefusilleerd of kwamen om op zee.

Zoals Honoré Verwilghen, 65 jaar: hij bleef standvastig vasthouden aan zijn pennenstrijd, hij schreef negatief over de NSB. Honoré werd zo mishandeld in Kamp Vught dat hij overleed aan zijn verwondingen zodra hij thuis kwam. En Florent Thijs, 22 jaar, hij keerde terug uit Duitsland, waar hij 19 maanden in

gevangenschap als proefpersoon voor medische experimenten had gediend.

Verschillende bombardementen (Rotterdam, Duisburg, Mortsel, Venlo) hebben veel slachtoffers gemaakt. Ook de V1 maakte slachtoffers onder de bevolking evenals het neerstorten van verschillende vliegtuigen .

Een uitzondering zijn de incidentele slachtoffers die per ongeluk op de verkeerde tijd op de verkeerde plaats waren. Dan denken we aan de jongste slachtoffers, Ineke Colsen, 3 jaar, aangereden door een geallieerde vrachtwagen op de Tivoliweg. En Pieter Ivens, 4 maanden oud, gestorven in een werkkamp.

En ook aan de vijf mannen die op woensdagavond 13 september 1944 buiten zaten maar getroffen werden door granaatscherven bij de

Oorlogsmonument Hulst. "De gevallen krijger"

beschieting van de basiliektoren.

Voorts aan de familie Staes, drie personen, die getroffen zijn door het neerstorten van een bommenwerper op hun boerderij aan de Zorgdijk te Nieuw-Namen.

De verhalen zijn talrijk en zullen met het zien van lijst weer naar boven komen.

Laten we de slachtoffers niet vergeten en ze blijven herdenken!!

Samenstelling Lijst: mevrouw Ilse Thuy-van de Velde.

Met grootse zorgvuldigheid is getracht om de lijst zo volledig mogelijk te maken. Mijn oprechte excuses mocht blijken dat ik een slachtoffer vergeten ben of dat de informatie toch niet juist is. Graag uw correctie of aanvulling in dat geval.

DE V-1 EN DE V-2 WAPENS IN OOST ZEEUWS

Jan Ottens

Toen op 20 september 1944 Oost Zeeuws-Vlaanderen bevrijd was leek –althans hier- de oorlog voorbij. Maar er wachtte nog een onaangename verrassing want het feit dat de haven Antwerpen al op 4 september vrijwel onbeschadigd in geallieerde handen was gevallen, was voor Nazi Duitsland niet te verkroppen.

Net als de geallieerden zagen zij het strategische belang van de haven in, zeker in deze fase van de oorlog. Door de lange aanvoerlijnen vanuit Normandië was de bevoorrading van de geallieerde legers zo moeilijk geworden dat een doorstoot naar het hart van Duitsland niet mogelijk was.

Het belang van Antwerpen begrepen Hitler c.s. ook. Het leidde tot de volgende maatregelen en acties. West Zeeuws-Vlaanderen werd tot vesting uitgeroepen ! Geen overgave en vechten tot de laatste man ! De Westerschelde werd bezaaid met zeemijnen.

Door de Kriegsmarine werden Linzen boten ingezet om de Antwerpse sluizen op te blazen. Ze waren met springstof geladen en op afstand te besturen. Hetzelfde werd geprobeerd met kikvorsmannen.

Een andere actie was de inzet van mini-duikboten, de zogenoemde “Bibers”, op de zeeweg tussen Londen en Antwerpen.

Maar het beoogde resultaat werd niet bereikt en er volgde het plan om de haven terug te veroveren. Dat leidde midden december 1944 tot het bekende “Ardennen Offensief”. Het mislukte ook en Antwerpen werd niet bereikt.

Toen heroveren niet mogelijk bleek werd besloten om de haven te vernietigen met de “Vergeltungs Waffen” V-1 en V-2. Er werden er meer dan duizend op Antwerpen afgevuurd! De haven werd nauwelijks beschadigd maar de vele inslagen zaaiden dood en verderf in de stad.

In onze streek hebben we dat ook gemerkt! De plaatsbepalingsystemen van deze vliegende bommen en raketten werkten niet perfect en enkele tientallen kwamen er ook op Oost Zeeuws-Vlaanderen terecht. Bijvoorbeeld in Koewacht, Zaamslag, Sint Jansteen, Zandberg, Kloosterzande en Nieuw Namen. Er vielen helaas enkele burgerslachtoffers. Verder richtten ze weinig schade aan.

POOLS SUCCES ONDERBELICHT EN ONDERSCHAT

Jaap Geensen

Met het bevrijden van Oost Zeeuws-Vlaanderen van de Duitsers op 20 september 1944 behaalde de 1ste Poolse Pantser Divisie een prachtig resultaat.

Om het belang er van te begrijpen is het goed om eens te zien wat op dat moment de situatie was voor de geallieerde legers in West Europa. In het oosten liepen de Amerikanen vast tegen de Duitse grens en de Siegfried Linie. Hetzelfde gold voor de Engelsen die ten noorden (links van) de Amerikanen vochten. Aan de noordkant was de hoop gevestigd op wat de doorbraak bij Arnhem

1ste Poolse Pantser Divisie

naar Berlijn zou moeten worden – Market Garden. „Market Garden” bleek al ras een geweldig fiasco wat veel energie en verliezen heeft gekost en geen significante terreinwinst had opgeleverd.

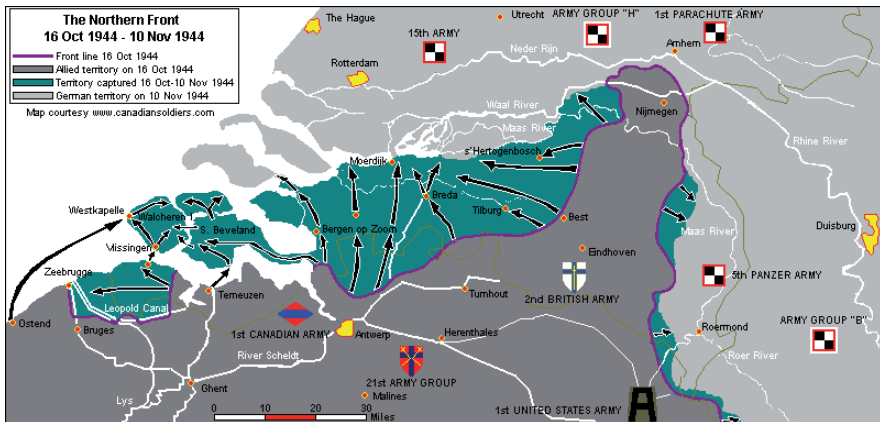
Een grote tegenstander van die operatie Market Garden was generaal Stanislaw Sosabowski. Hij was bevelhebber over de Poolse 1ste Onafhankelijke Parachutisten Brigade die de Engelsen autoriteiten verantwoordelijk stelde voor het mislukken van die operatie. Op hun verzoek werd Generaal Sosabowski het bevel over de 1ste IPB ontnomen. Na de oorlog werkte hij als een gewone werknemer in een aantal fabrieken in Groot-Brittannië. Zijn verdiensten werden in Nederland wel gewaardeerd. In 2006 ontving hij (postuum) de Bronzen Leeuw – een zeer hoge koninklijke militaire onderscheiding. (Nederlanders

Bronzen Leeuw voor generaal Sosabowski

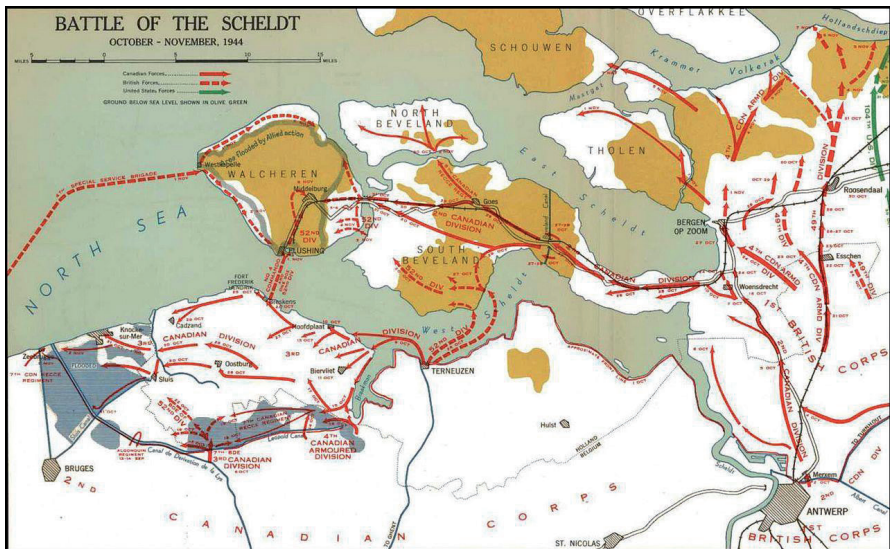
waren verantwoordigd over de manier waarop de Britten de Poolse generaal hebben behandeld [RG]).

Het Canadese 1ste Leger was tot dichtbij de grens van West Zeeuws-Vlaanderen genaderd en maakte zich op om net als de Polen door te stoten naar de zuidelijke oever van de Westerschelde. Een aantal havens langs de Frans-Belgische kust waren door de Duitsers ingericht als „Festung” en werden dus voorlopig door de Canadezen met rust gelaten.

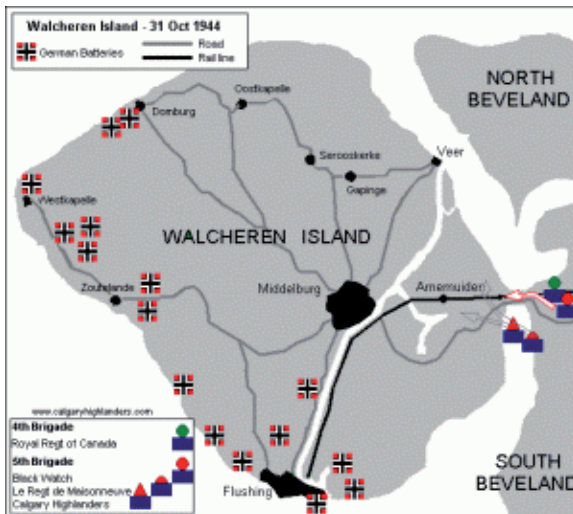

Noordelijk front 16 October – 10 November, 1944

Een probleem voor de legers op dat moment was wel de lange aanvoerroute voor de bevoorrading. Die kwam maar mondjesmaat door vanuit de geïmproviseerde havens in Normandië. Er was tekort o.a. aan munitie en brandstof. Europa's tweede haven Antwerpen was in handen van de Engelsen maar onbruikbaar omdat de Westerschelde nog steeds door de Duitsers werd gecontroleerd. Het verdedigingsvacuüm dat de Duitse 712de Infanterie Divisie in West Zeeuws-Vlaanderen had achtergelaten (zie ook: Axel 1944-2014. Herinneringen) was opgevuld door de 64ste Infanterie Divisie. West Zeeuws-Vlaanderen en het er aan grenzende stukje België werden door het „Opperbevel in Berlijn” uitgeroepen tot de „Festung Schelde Süd” en het eiland aan de noordzijde van de Schelde werd de „Festung Walcheren”. Dit betekende niet dat er extra wapens of versterkingen werden gestuurd maar wel: geen overgave en vechten tot de laatste man. Ook werd bedreigd met maatregelen tegen de familie in Duitsland, krijgsgevangenen worden was dus geen optie evenmin als terugtrekken.

De Canadezen in het Westen hadden het heel moeilijk tegen deze Duitsers die zich merendeels ophielden achter onder water gezet terrein. Op 9 oktober, waren ze nog niet ver gevorderd. Dit alles ondanks hun zware artillerie beschietingen en uitgebreide luchtsteun. Nu bleek hoe waardevol het succes van de Polen was want er werd een amfibische landing opgezet over de Braakman, ten westen van het bevrijde Terneuzen.

Bij Hoofdplaat (west Zeeuws-Vlaanderen) werden de Duitsers in de rug aangevallen en hoewel het nog tot 2 november duurde eer ze de laatste kogel vershoten, betekende deze landing toch het begin van het einde. Vanuit het Oosten werd nu de Duitse verdediging stelselmatig opgerold. De zuidoever van de Westerschelde was vrij!

De slag om de Schelde

Ook op de noordelijke oever werd alles in het werk gesteld om de Duitsers daar te verdrijven, van Antwerpen uit werd de strijd noordwaarts gevoerd en via Hoogerheide werd Zuid-Beveland aangevallen. Maar dat alles verliep zeer moeizaam. Toen men in westelijke richting gevorderd was tot aan het kanaal door Zuid-Beveland forceerde men van het

Oversteek van de Schelde

bevrijde oosten van Zeeuws-Vlaanderen uit, weer een doorbraak door vanuit Terneuzen op 26 oktober met succes een amfibische landing op te zetten naar Baarland. Voor de tweede keer werden de Duitsers, van Oost Zeeuws-Vlaanderen uit, in de rug aangevallen en met als resultaat dat men door kon stoten tot de Sloedam, de toegang tot het eiland Walcheren. Op 8 november gaven de laatste Duitsers zich op Walcheren over.

Op 16 december deden de Duitsers een verwoede poging om Antwerpen te heroveren, hoewel ze 100 km oprukten liepen ze vast wegens gebrek aan brandstof (het Ardennen offensief).

Hoe anders had het kunnen aflopen als de geallieerden op dat moment ook bevoorradings problemen hadden gehad? Het ogenschijnlijk niet zo belangrijke succes van de vlotte verovering van oost Zeeuws-Vlaanderen door de Polen is zeer zeker een niet te miskennen factor geweest bij het bereikbaar maken van de Antwerpse haven. Hetgeen van vitaal belang was voor de verdere veldtocht tegen Duitsland.

Britse mijnenvegers in de delta van de Schelde

*Duitse krijgsgevangenen
in Antwerpen, 5
september 1944*

*Het eerste vrachtschip komt de haven van Antwerpen binnen
Onderdeel van het eerste konvooi van 18 vrachtschepen die
op 28 november Antwerpen bereikten met honderd tachtig
duizend ton lading!*

*Olie wordt gelost van het SS Fort Catarqui,
Antwerpen November 1944*

Het lossen van de schepen in Antwerpen, November 1944

RADIO EN DE TWEEDE WERELDOORLOG

Jan Ottens

Radioverbindingen waren van cruciaal belang in WO2. Legereenheden, vliegtuigen en schepen werden er mee gestuurd naar strategische en tactische posities voor de operaties. Radio was ook van groot belang bij andere toepassingen als navigatie van schepen en vliegtuigen.

Radio is het toepassen van elektromagnetische golven voor communicatie tussen mensen, zoals nu de draadloze telefoons, en ook voor navigatie van vliegtuigen en schepen.

De diverse golven beslaan een groot spectrum van frequenties. Om de gewenste frequenties op te wekken werd in een korte tijd een scala aan nieuwe elektronische apparatuur ontwikkeld en die ontwikkeling liep parallel aan het toepassen van die golven. Nieuwe- of hogere frequenties eisten ook weer nieuwe apparatuur en hoe hoger de frequenties hoe complexer de apparatuur werd.

De ontwikkelingen en toepassingen ervan kregen aan geallieerde zijde de hoogste prioriteit. Gedwongen door de oorlog werden allerlei uitvindingen gedaan die we nu terugvinden in de hedendaagse technologie en elektronica. Denk hierbij aan televisie, de magnetron-oven, de draadloze telefoon, WiFi, Blue Tooth enzovoort.

De belangrijkste oorzaak en aandrijving van de vele uitvindingen op het gebied van communicatie en navigatie, was Hitler ! Hij bedacht de "Blitzkrieg" en eiste dat zijn nieuwe leger mobiel moest zijn en zich snel moest kunnen verplaatsen. Daarbij hebben telefoonlijnen voor communicatie een vertragende invloed en hij gaf opdracht dat alle legereenheden moesten worden uitgerust met draadloze radioapparatuur voor het verzenden en ontvangen van berichten.

Zijn ideeën ontstonden bij gesprekken met legeraanvoerders uit de eerste wereldoorlog. Daardoor wist hij dat radioapparatuur snel verplaatsbaar was en dat paste in zijn strategie!

Vanaf ca. 1933 begon er in Duitsland een massale ontwikkeling en productie van radiozenders en -ontvangers voor toepassing in het leger. Veel grote bedrijven met kennis, ingenieurs en technici werden gedwongen ingeschakeld, gesteund met geld van de overheid. Ook werd een revolutionair nieuw radarsysteem ontwikkeld dat zijn belang voor Duitsland in de oorlog zou bewijzen.

De radioverbindingen gebeurden met telegrafie en het Morse-schrift. Er werden op grote schaal telegrafisten opgeleid voor inzet bij het leger, zowel op het land als op zee.

Omdat radioverbindingen afgeluisterd kunnen worden door de vijand, werd door de Duitsers een codeersysteem gebruikt: het Enigma. Het gaf een (bijna) niet te breken ingewikkelde codering en leek de oplossing voor het overbrengen van geheime informatie met draadloze radioverbindingen.

Het systeem had een cruciale rol en invloed op het verloop van de oorlog, maar het zou uiteindelijk ook leiden tot de val van het Nazi-regime. Want het Enigma codeersysteem werd ook toegepast bij de radiocommunicatie met de onderzeeboten (U-boten). Ze waren bedoeld om de geallieerde vrachtschepen te vernietigen die vanuit Amerika en Canada Engeland bevoorraden met voedsel en wapens. Zonder die toevoer was Engeland weerloos tegen de Nazi's.

De U-boten werden via radioberichten, gecodeerd met Enigma, geleid naar plaatsen op de Atlantische oceaan waar geallieerde vrachtschepen voeren.

Die weg over de Oceaan was van cruciaal belang voor operatie Overlord en D-day, de aanval op Duitsland via Normandië in juni 1944. Daarvoor moesten gigantisch veel materiaal en manschappen vervoerd worden over de Oceaan.

In Engeland werden de berichten naar de U-boten beluisterd en genoteerd. In Bletchley Park werden die gecodeerde Enigmaberichten (met zeer veel moeite) ontcijferd. Mede daardoor en door de toepassing van de nieuwe centimeter Radar, konden de U-boten bestreden worden en vanaf mei 1943 werden er steeds meer U-boten vernietigd ! Daardoor kwam de zeeweg tussen Amerika, Canada en Engeland, weer vrij voor het vervoer van de gigantisch grote voorraden mensen en materieel die nodig waren voor D-day. Dat leidde uiteindelijk en gelukkig tot de ondergang van het Nazi regime !

Radio, dus het toepassen van elektromagnetische golven met diverse frequenties, was ook van groot belang voor het navigeren van schepen en vliegtuigen. Daarmee konden ze nauwkeurig hun plaats bepalen, ook in het donker en bij slecht weer. Radio- richtingzoekers en radar zijn hiervan de voorbeelden.

Via talloze uitvindingen na WO2 hebben deze systemen geleid naar het GPS- navigatiesysteem dat nu in alle auto's zit !

Een belangrijke toepassing van radio door Duitsland, was ook het zogenoemde "Knickebein". Dat was een navigatiesysteem voor vliegtuigen en het werd aan het begin van de oorlog in 1940 ingezet om bommenwerpers in het donker te geleiden naar doelen in Engeland. Het

werd gelukkig al heel snel door de Engelsen gekraakt en heeft maar kort gewerkt, maar wel met verschrikkelijke gevolgen voor de bevolking.

Door de Duitsers werden diverse nieuwe mogelijkheden van radio toegepast en toen WO2 begon, was er een grote achterstand bij de Engelsen en de andere aangevallen landen, die als eerste geconfronteerd werden met deze nieuwe ontwikkelingen.

Gedwongen door de oorlog begon er in Engeland een krachtige beweging om de achterstand in te lopen en het is verwonderlijk dat er in een relatief korte tijd veel nieuwe complexe radioapparatuur werd ontwikkeld, die zich kon meten met de Duitse apparatuur.

Een voorbeeld was een nieuw radarsysteem met centimetergolven. Het leidde tot nauwkeurige navigatiemogelijkheden en afweer tegen Duitse vliegtuigen. Daarbij speelden radiolampen, die bij Philips in Eindhoven ontwikkeld waren, een belangrijke rol ! De EF50.

De uitvindingen werden gedeeld met Amerika. Daar werden in korte tijd zeer geavanceerde radarsystemen ontwikkeld en geproduceerd. Ook enorm grote hoeveelheden radioapparatuur waarvan enkele voorbeelden hier te zien zijn.

MCTAGGART, EEN SCHOTSE NAAM IN HULST

Edie Bogaert

Picavet, Van De Walle, Biesbroeck....typisch Hulster achternamen. Een opvallend buitenbeentje is de naam McTaggart. Hoe is deze Schotse familienaam in Hulst terecht gekomen?

Op 18 november 1918 werd John Archibald McTaggart geboren in Dumbarton, Schotland. Over zijn jeugd jaren zullen we op deze plaats niet uitweiden. Feit is dat hij op 27 september 1939 In Cherbourg van boord ging. Hij maakte deel uit van het 54th Light Anti Aircraft Regiment (behorende tot het 9th Batallion Argyll & Sutherland Highlanders). Dit onderdeel van het Britse expeditieleger was naar Normandië gezonden nadat Groot-Brittannië op 3 september 1939 Duitsland de oorlog had verklaard. Acht maanden lang vormden zij een verdedigingslinie in West-Frankrijk. Daaraan kwam een eind op 10 mei 1940 toen Duitsland Nederland, België en Frankrijk aanviel. Strijdend via Arras, Oudenaerde, Caëstre, Cassel, Estaires en Duinkerken trokken zij zich terug over Het Kanaal.

Op 29 augustus 1944, de befaamde Operatie Overlord was drie dagen eerder geëindigd na de val van Parijs, ontscheepte John McTaggart wederom, dit keer in Courseulles-sur-Mer, Juno Beach in Normandië. De oorlog was nog lang niet voorbij, de stranden werden gebruikt voor

aanvoer van troepen en voorraden. Nu diende hij onder de 74th en later onder de 75th AA Brigade. De opmars naar de Schelde onder de 5th Royal Marine AA Brigade begon: de Seine, Rouen, Oostende. Tot het eind van de campagne verbleef hij ten zuiden van de Schelde. Het luchtafweergeschut, de 40 mm BOFOR kanonnen, stonden o.a. opgesteld te Paal. Bekend is dat een vliegtuig werd neergehaald waarbij de Duitse luitenant Jürgen Ratzlaff om het leven kwam. Op 4 juni 1945 arriveerde het regiment in Lüneburg, Duitsland. Dit zou later een permanente legerbasis worden.

In Hulst werd hij ingekwartierd in de toenmalige pastorie, nu Cornelis de Vosplein 6. Hier moet iets moois zijn opgebloeid: John trouwde op 16 juli 1947 met Tilly de Bakker. Zij bleven in Hulst wonen en kregen kinderen en kleinkinderen. Deze houden de bijzondere levensloop van hun vader en grootvader in ere en verschaften schrijver dezes de informatie.

John McTaggart werd meerdere keren gedecoreerd, o.a. met de Commemorative Medal Battle of Dunkirk 1940. Hij overleed op 23 maart 1977.

Bron: Fam. Mctaggart

DE LUCHTOORLOG BOVEN OOST ZEEUWS-VLAANDEREN

Jaap Geensen

Tijdens de Tweede Wereldoorlog lag Nederland midden tussen twee grote oorlogvoerende mogendheden: Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Vooral toen de geallieerden overwicht in de lucht begonnen te krijgen vonden er boven ons land geregeld luchtgevechten plaats. De Stichting SGLO (Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945) houdt een verliesregister bij (on-line) en daarin zijn op dit moment 7200 vliegtuigcrashes beschreven.

Ook in Zeeland hebben we een werkgroep die zich met dit onderwerp bezighoudt: WingstoVictory. Zij beperken zich tot voorvallen die binnen de Provincie Zeeland of vlak voor de kust zijn gebeurd. De database bevat op dit moment tussen de 600 en 700 gedocumenteerde gevallen, te raadplegen via www.wingstovictory.nl.

In Oost Zeeuws-Vlaanderen zijn de gegevens van 45 incidenten bekend. Nog steeds blijkt dat tot nu toe niet alles bekend is, het is een moeizaam proces om al deze crashes gedocumenteerd te krijgen. Een verklaring hiervoor is dat tijdens de Duitse bezetting de informatiestroom streng gecontroleerd werd en er zekere zaken bewust werden weggelaten uit de pers.

Een voorbeeld van het laatste is het Duitse radarstation "WESPE" bij Clinge. Strikt geheim en bedoeld om de Duitse nachtjagers naar de bommenwerpers van de RAF te leiden. Het is bekend dat dit station met "succes"- als je het zo mag noemen- gewerkt heeft.

Bijzonder tragisch verlopen is de crash van de Amerikaanse B-24 op 29 juni 194. De 10-koppige bemanning wist zich in veiligheid te brengen, maar het onbemande toestel vloog door en boorde zich in de boerderij van de familie Staes aan de Zorgdijk bij Nieuw Namen. Daarbij kwamen vader, moeder en dochter Staes om het leven.

1 Januari 1945 was wel een bijzondere dag. In een ultieme poging van de Luftwaffe om de luchtvloot van de geallieerden te vernietigen werd er een aanval ingezet met zo'n duizend vliegtuigen, gericht tegen de geallieerde vliegvelden net achter het front. De actie "Bodenplatte". Op die ochtend werden hier zes Duitse jagers uit de lucht geschoten. Slechts een van de vliegers overleefde het.

In totaal kwamen in onze streek 22 Duitse vliegtuigen neer met 33 bemanningsleden waarvan er 17 om het leven kwamen.

De USA-AF telde 6 crashes met in totaal 42 man waarvan er 6 om het leven kwamen.

De RAF verloor 15 vliegtuigen met aan boord 35 man waarvan 30 er de crash niet overleefden.

In de meidagen van 1940 vloog ook de Franse luchtmacht boven onze streek en verloren twee jagers. De beide piloten werden gered en konden later de strijd voortzetten.

Van de in totaal 112 bemanningsleden die boven O.Z-VI. neerstorten overleefden er 53 dat niet.

Onder de bemanningen van de RAF vliegtuigen treffen we Polen, Fransen, Belgen, Canadezen, Nederlanders, Noren, Tsjechen en zelfs Amerikanen aan, een zeer multinationaal gezelschap.

Momenteel wordt er gewerkt aan een wat wel het standaardwerk over de luchtoorlog boven Zeeland genoemd mag worden. De delen over Noord Beveland en Schouwen en Duiveland zijn al verschenen.

De delen 4 en 5 over Zeeuws-Vlaanderen zullen uitkomen op 15 april 2020. Meer informatie over deze komende uitgave op <http://www.ww2research.nl>

POOLSE PILOOT IN HULSTER CEL

Jaap Geensen

Tadeusz Jan Legowski (1920-2011) was piloot bij het Poolse 316 Squadron. Tijdens een Amerikaans bombardement op de autofabrieken in Antwerpen op 4 mei 1943 vlogen twee Poolse squadrons mee als bescherming tegen de Duitse jagers. Legowski's Spitfire werd boven Hulst aangevallen en stortte neer bij het Jagertje. Jan werd met zijn parachute door de wind meegevoerd tot bij Zaamslagveer.

Hij werd prompt door de Duitsers opgepakt en opgesloten in het politiebureau van Hulst bij huize Stoorvogel. De moeder van Tom Stoorvogel bracht hem wat te eten en te drinken en ze gaf hem een stukje zeep. In zijn memoires schrijft hij dat hij toen wist dat hij toch niet helemaal alleen was. De jongste broer van Tom kwam juist in 1940 van de KMA en heeft op verzoek zich laten opsluiten in dezelfde cel, hij wilde wel eens met zo'n vlieger praten. De Duitser die op wacht stond

waarschuwde hem wel want zo zei hij: "Ik word zo afgelost en dan blijf je even zitten tot ik weer terug kom om je er uit te laten"

Hij overleefde de oorlog als krijgsgevangene in Stalag Luft III en studeerde later af als bioloog in Engeland. Hij trouwde en vestigde zich uiteindelijk in Zwitserland. Ondanks alles had hij goede herinneringen aan de bewoners van het politiebureau in Hulst.

Later, toen hij niet meer in staat was om te reizen, heeft zijn familie uit handen van de burgemeester van Hulst een herinneringsbord voor hem meegekregen.

Colofon

Uitgave: MuseumHulst, juni 2019

Teksten: Edie Bogaert
Jaap Geensen
Jan Ottens
Ilse Thuy-van de Velde
Willy Verschraegen

Samenstelling: Bert Zandvoort

The Four Freedoms Roosevelt, 6 januari 1941

"In de toekomstige dagen, die wij trachten veiliger te maken, kijken we uit naar een wereld die gebaseerd is op vier essentiële menselijke vrijheden.

1. De eerste is de **vrijheid van spreken en meningsuiting** - overal in de wereld;
 2. De tweede is de **vrijheid van elk persoon om god te aanbidden** op zijn eigen manier overal in de wereld;
 3. De derde is de **vrijwaring van gebrek** - die, vertaald binnen het kader van de wereld, economische verstandhoudingen in de zin heeft die elk land een gezond leven in vreedstijd voor zijn inwoners verzekert - overal in de wereld;
 4. De vierde is de **vrijwaring van vrees** - die, vertaald binnen het kader van de wereld, een wereldwijde reductie betekent van bewapening naar zo'n punt en op zo'n grondige wijze, dat geen land in de gelegenheid zal zijn een daad van fysieke agressie te plegen tegen welke buur dan ook - overal in de wereld.
- Dat is geen visie voor een ver millennium. Het is een duidelijk omschreven basis voor een soort wereld die bereikbaar is in onze eigen tijd en generatie. Die soort wereld is zeer in tegenstelling met de zogenaamde nieuwe orde van tirannie die de dictators trachten te creëren met de inslag van een bom."

Bron: Wikipedia

